

A historical map of the Copijn estate in Wageningen, featuring green fields, winding paths, and several red-roofed buildings. The map is framed by a white circular line.

250 jaar Copijn in het Groen

Tentoonstelling
4 april 2014 t/m
1 augustus 2014

maandag - vrijdag
9.00 - 13.00 uur en
's middags op afspraak

Wageningen UR Library

Forum (gebouw 102) | Droevendaalsesteeg 2 | 6708 PB Wageningen

T (0317) 48 27 01

E speccoll.library@wur.nl

www.wageningenUR.nl/library/special-collections

WAGENINGEN UR
For quality of life

Tekst: Anita Dijkstra en Johanna Karssen-Schüürmann

Openingstijden: 4 april t/m 1 augustus 2014;
maandag - vrijdag, 9.00 - 13.00 uur en 's middags op afspraak
Leeszaal Speciale Collecties, Forum (geb. 102)
Droevendaalsesteeg 2
6708 PB Wageningen.

wageningenur.nl/library/special-collections
www.facebook.com/WURLibrary
[twitter @WURLibrary](https://twitter.com/WURLibrary)

Inleiding

Twee en een halve eeuw al zijn de leden van de familie Copijn werkzaam in het groen. Acht generaties van boomkwekers, tuin- en landschapsarchitecten en later ook boomchirurgen/-verzorgers. Een onafgebroken traditie die begon toen Hendrik Copijn zich in 1763 in Groenekan vestigde. Na hem volgden velen in zijn voetsporen, waarbij Groenekan de vaste thuisbasis bleef. Nog steeds is hier Copijn Groenekan boomkwekerij en tuinarchitectuur gevestigd, alsmede ontwerp- en adviesbureau Copijn Bruine Beuk en een paar kilometer ten zuidwesten van Groenekan aan de Gageldijk bevindt zich het bedrijf Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten / Boomspecialisten / Groenaanleg en beheer.

Deze tentoonstelling is gebaseerd op het boek 'Met levend materiaal' : Copijn 1763-2013 tweehonderdvijftig jaar tuinlieden, boomkwekers, boomverzorgers en tuin- en landschapsarchitecten' geschreven door architectuurhistoricus Mariëtte Kamphuis en uitgegeven door De Hef Rotterdam. De firma Copijn is groot geworden in de negentiende eeuw, toen de horticultuur en botanie een grote vlucht nam.

Exotische planten maar ook bijzondere gecultiveerde inheemse planten waren zeer gewild. Eigenaren van landgoederen en buitenplaatsen pronkten graag met hun botanisch bezit en kennis. Daarnaast waren landgoederen zelfvoorzienend en hadden ook fruit, groente, bloemen en hout nodig. Copijn wist daar goed op in te spelen. Vanuit de kwekerijwerkzaamheden werd in de tweede helft van deze eeuw steeds vaker ook het ontwerpen en uitvoeren van parken en tuinen bij landgoederen en buitenplaatsen opgepakt. De twintigste eeuw bracht vervolgens een grote diversiteit aan nieuwe ontwerp opdrachten, waarbij voor de familie Copijn onverminderd de beplanting binnen de aanleg een hoofdrol bleef vervullen.

In de tentoonstelling wordt de geschiedenis van de familie Copijn getoond aan de hand van boeken, kaarten, ontwerp tekeningen en andere documenten uit de Speciale Collecties, aangevuld met een aantal bruiklenen.

Van tuinman tot kweker-tuinarchitect (ca. 1760-1900)

In de tweede helft van de achttiende eeuw begon de eerste Hendrik Copijn als tuinman op een landgoed in Groenekan. De markt voor bomen, fruitbomen, bosplantsoen en siergewassen groeide eind achttiende eeuw, waardoor beroepsteelt winstgevend werd. Samen met zijn enige zoon Hendrik jr. begon Hendrik een zelfstandig bestaan als boomkweker. Na de dood van zijn vader in 1804, zette Hendrik jr. op zijn beurt de kwekerij voort met zijn oudste zoon, die eveneens Hendrik heette. Kasboeken uit deze periode laten zien dat de kwekerij voornamelijk (fruit)bomen en heesters leverde aan welgestelde particuliere klanten voor hun stadstuinen, landgoederen en buitenplaatsen.

In de winter van 1836-1837 overleden zoon en vader kort na elkaar. Samen met zijn moeder ging broer Jan Copijn verder met de kwekerij. Gedurende de hele negentiende eeuw werden er nieuwe soorten bomen en heesters geïntroduceerd en gekweekt. Tal van tuinbouworganisaties werden opgericht om deze ontwikkelingen te bevorderen. Jan Copijn kon profiteren van deze gunstige tijden en nam actief deel aan bijeenkomsten en tentoonstellingen. Daarnaast combineerde hij het kweken steeds vaker met het maken van ontwerpen.

Vanaf 1860 werkte hij samen met zijn oudste zoon Hendrik onder de naam Jan Copijn & Zoon. Het bedrijf bood hun opdrachtgevers, hoofdzakelijk eigenaren van buitenplaatsen en landgoederen, meer dan een parkontwerp met bijbehorend beplantingsplan; ze zorgden ook voor de uitvoering. Zo'n totaalpakket van ontwerp, beplanting en uitvoering was zowel voor de klanten als de kwekers/tuinarchitecten winstgevend. Wanneer de ontwerper de uitvoering in eigen hand had, kon hij rechtstreeks in het veld de bewerking van het terrein en de keuze en plaats van de beplanting bepalen. Juist binnen de landschapsstijl, waarin de verfraaiing van de bestaande kwaliteiten van het landschap (of park) het doel was, gold dit als een belangrijke voorwaarde voor succes.

Eind negentiende eeuw deed een nieuwe stijl zijn intrede: de gemengde stijl. Hierin werd een glooiende aanleg met slingerpaden gecombineerd met architectonische elementen. Richtte de landschapsstijl zich voornamelijk op de wandelaar, de gemengde stijl richtte zich met zijn formele tuinen rondom het hoofdhuis of parkgebouw ook op

representatie en verblijf. Hendrik was een van de eersten die deze stijl toepaste in prestigieuze projecten als Hydepark en De Haar. Vanaf ongeveer 1880 trok Jan Copijn zich geleidelijk terug en werkte Hendrik samen met zijn halfbroer Pieter Gerard Copijn als Gebroeders Copijn.

Hendrik Copijn (?-1804) vestigde zich na zijn huwelijk in 1763 in Groenekan. Een gehucht dat is genoemd naar de uitspanning Herberg 'de Groene Kan' op de route van Utrecht naar Hilversum. Groenekan is gelegen op de grens tussen een uitgestrekt veengebied ten oosten van de Vecht en de westelijke flank van de Utrechtse Heuvelrug. De humusrijke zandgronden vormen een vruchtbare voedingsbodem en daarnaast kent dit overgangsgebied tussen zand en veen een gunstige grondwaterstand en -kwaliteit. Een ideale plek voor landgoederen of een kwekerij.

Aanvankelijk werkte Hendrik Copijn als tuinman en daghuurder zonder vaste aanstelling, maar in 1778 is hij tuinman op landgoed Bosch en Hove van raadsheer mr. P.E. Martens en woont hij in de tuinmanswoning.

Nunnink, A.A. ; Kips, J.H.; Kaart van de provincie Utrecht. - Schaal 1:50.000
[Utrecht] : [s.n.], [ca. 1850]. - 2 krt.bl. : litho.
FORUM - SPEC.COLL. - RkK.I,230b

Particuliere grondeigenaren waren vaak persoonlijk betrokken bij de vormgeving van hun buitenplaats of landgoed. Kennis over een functionele en fraaie inrichting van het park was niet alleen noodzaak, maar gold ook als een aangenaam tijdverdrijf en toonde bovendien eigen eruditie en status.

De Leidse lakenhandelaar Pieter de la Court van der Voort (1664-1739) was eigenaar van de buitenplaats 'Allemansgeest' (nu Berbice geheten) in Voorschoten. Hij beschreef zijn kennis over de tuin- en kweekkunst in dit boek.

Court van der Voort, P. de la; Byzondere aenmerkingen over het aenleggen van pragtige en gemeene landhuizen, lusthoven, plantagien ...
Te Leiden: by Abraham Kallewier, Jan en Herman Verbeek en Pieter van der Eyk, 1737. - XII, 412 p. : 15 pl.
FORUM - SPEC.COLL. - R335C16

<http://edepot.wur.nl/150903>

De landgoederen en buitenplaatsen omvatten in de achttiende eeuw vaak ook belangrijke collecties siergewassen. Voor de teelt en verzorging waren soms meerdere tuinmannen in dienst, die het vak in de praktijk leerden. Als een jongeling op deze wijze voldoende was opgeleid en blijk had gegeven van intellectuele en praktische capaciteiten kon hij opklimmen tot tuinbaas. Tuinbazen en hoveniers, zoals Jan van der Groen en Petrus Nylandt publiceerden hun kennis in boeken die decennia lang herdrukt werden. Jan van der Groen (1642-1672) was hovenier van de Prins van Oranje op paleis Honselersdijk en Ter Nieuburg in Rijswijk.

Groen, J. van der ; Nylandt, P.; 't Vermakelijck landt-leven. - Laetsten druck, doorgaens verbeterd. - p. 11-12

Amsterdam: Marcus Doornick, 1670. - 3 dl. in 1 bd. : pl.

FORUM - SPEC.COLL. - R334G04

<http://edepot.wur.nl/255996>

Rond 1790 begon Hendrik samen met zijn enige zoon Hendrik Copijn jr. (1771-1837) een zelfstandig bestaan als boomkweker. Hij had 2,2 ha. grond in erfpacht van het Convent van St. Servaas in Utrecht en kocht

een nabij gelegen perceel van 2,3 ha. Beide percelen lagen ten zuiden van de Groenekansedijk ten zuidwesten van Bosch en Hove.

Vanaf 1800 verschijnen er in de *Opregte Haarlemsche Courant* advertenties waarin 'H. Copijn en zoon, boomkweekers aan de Blaauw Kapel, by Utrecht' bomen aanbieden.

Copijn, H.; advertenties 1800-1837
de Opregte Haarlemsche Courant
Collectie J.O.J. Copijn

Na de dood van Hendrik Copijn in 1804 zette Hendrik jr. de kwekerij voort met zijn oudste zoon Hendrik (1806-1836). Er zijn twee kasboeken bewaard gebleven uit deze periode. De kwekerij leverde vooral aan welgestelde particuliere klanten, die (fruit)bomen en heesters bestelden voor hun stadstuinen in Utrecht en Amsterdam en hun landgoederen en buitenplaatsen. Groenekan lag gunstig ten opzichte van de buitenplaatsen langs de Vecht, de buitenplaatsenkolonie in 's-Gravenland en die op de Utrechtse Heuvelrug. Ook collega-kwekers als Van Lunteren en Zocher plaatsten bestellingen bij Copijn.

Aanvankelijk werd vooral plantmateriaal geleverd aan de oude buitens langs De Vecht, zoals Vredenoord en Vechtstroom, omdat transport over water toen het gemakkelijkst en goedkoopst was.

Copijn, H.; Bestellingen van 'De Heer G. Duuring op Vredenoord bij Breukele', 1824-1825
Kasboek 1807-1827
Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Stoopendaal, D. ; Leth, A. de ; Bruin, C.; De zegepraalende Vecht, vertoonende verscheidene gesichten van lustplaatsen, heeren huysen ...
Amsteldam: Wed. Nicolaus Visscher, 1719. - 16 p. : 98 aangezichten, 1 krt.
FORUM - SPEC.COLL. - R350A14

Lutgers, P.J.; Gezigten aan de rivier de Vecht
[Amsterdam]: [Desguerrois en Co.], 1836. - [19] p. : 86 pl.
FORUM - SPEC.COLL. - R350A23

Eind 1836 stierf de jongste Hendrik, die samen met zijn vader op de kwekerij werkte, op dertigjarige leeftijd. Drie maanden later overleed

zijn vader zelf ook. Zijn weduwe Marritje Copijn-Van Zijtveld zette de kwekerij voort met haar tweede zoon Jan Copijn (1812-1885).

Jan had een opleiding aan de Utrechtse Stadsschool voor teken- en bouwkunde gevolgd, evenals zijn jongere broer Pieter (1819-1903). Jan was timmerman en Pieter vestigde zich later als zelfstandig timmerman/architect in Groenekan.

Alhoewel Jan waarschijnlijk niet voorbestemd was om boomkweker te worden, had hij meegewerkt en zo ervaring opgedaan in het familiebedrijf. In 1842 nam hij het bedrijf officieel over en hij pakte de zaken voortvarend aan. Uit het derde kasboek (1843-1849) blijkt dat de klantenkring in stand bleef en het sortiment groeide. Ook werd de gebruikte naamgeving steeds nauwkeuriger.

Portret Jan Copijn, (1812-1885)

Collectie J.O.J. Copijn

Jan Copijn had de tijd mee. Er werden allerlei initiatieven ontplooid om de Nederlandse tuinbouw op een hoger plan te brengen. In 1841 werd in Utrecht het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde opgericht met als doel de land- en tuinbouw te bevorderen en 'de lust voor de kruidkunde' (botanie) aan te wakkeren. Het Genootschap kende al snel een groot ledenbestand. Iedereen kon zich als 'gewoon lid' aanmelden en dat deed Jan Copijn dan ook.

Hij nam regelmatig deel aan tuinbouwtentoonstellingen, getuige de vele medailles die hij won. In 1843 werd zijn inzending van twintig nieuwe heesters voor de koude grond beloond met een bronzen medaille door het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde. Andere onderscheidingen ontving hij van de Dordrechtsche Flora (medaille voor 20 groenblijvende heesters voor den vollen grond', 1847) en van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, afdeling Amsterdam (medaille voor 'eene verzameling appelen en peren', september 1853).

2 Medailles Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde

Collectie J.O.J. Copijn

Tuinbouwtentoonstellingen vormden een onmisbaar podium voor nieuwe plantintroducties. Na de opheffing van de West-Indische Compagnie en de Vereenigde Oostindische Compagnie eind achttiende

eeuw speelde Nederland geen grote rol meer in de introductie van nieuwe, exotische planten. Engelse plantenjagers namen nu het voortouw.

De 'Wardsche kist', een Engelse uitvinding, speelde een cruciale rol in de wassende aanvoer van nieuwe planten. Dit transportkasje, een kist met een glazen raam, maakte vervoer van levende planten op grote schaal mogelijk. In het verleden kon men slechts zaden, knollen, wortelstokken en bollen vervoeren.

Flore des serres et des jardins de l' Europe, ...
Gand: Louis Van Houtte, 1848. – deel IV, p. 333
FORUM - SPEC.COLL. - R385B01

Jan Copijn had contact met Philipp Franz von Siebold (1796-1866). Von Siebold speelde een grote rol in de introductie van Japanse planten, heesters en bomen in Nederland. Via Von Siebold gaf Jan Copijn geregeld zijn bestellingen Japanse planten door. Hij nam de *Paulownia imperialis* op in zijn sortiment en exposeerde deze in 1848 op een tentoonstelling van het Utrechts Genootschap. Hij won er geen prijs mee, maar de boom bleek wel een bestseller.

Siebold, P.F. von ; Zuccarini, J.G.; *Flora Japonica*. – Tab. 10
Lugduni Batavorum [Leiden]: Auctorum [= P.F. von Siebold], 1835. - 2 dl : 100 ingekl. pl.
FORUM - SPEC.COLL. - R338A04
<http://edepot.wur.nl/278232>

In 1862 werd, naast de tweede Londense Wereldtentoonstelling, door de Royal Horticultural Society een eigen horticulturele tentoonstelling gehouden. Waarschijnlijk werd deze bezocht door Jan Copijn; een herdenkingsmunt aan deze tentoonstelling bevindt zich in de familiecollectie.

Dat Jan Copijn vaker naar het buitenland reisde valt ook af te leiden uit een bewaard gebleven reisdocument uit 1857, waarop als reisbestemmingen Duitsland en België vermeld staan.

Herdenkingsmunt Universal Exhibition of London, 1862
Reisdocument, 1857
Collectie J.O.J. Copijn

Jan Copijn beperkte de activiteiten op de kwekerij hoofdzakelijk tot sierbomen en –heesters voor de volle grond en fruitbomen. Gedurende de hele negentiende eeuw zouden nieuwe soorten en variëteiten bomen en heesters toestromen en een dankbare afzetmarkt vinden, waarbij de coniferen en rododendrons het populairst waren. In zijn catalogus uit 1867-1868 onderschreef Jan Copijn de groeiende fascinatie voor naaldbomen 'vanwege hunne gracieuse vormen, hun trotschen bouw, schoone kleur en groeiwijze'.

In 1886 zouden zijn zonen, de gebroeders Hendrik en Pieter Gerard Copijn, twee medailles winnen op een tuinbouwtentoonstelling van de Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde voor respectievelijk hun 'Pinus en Abies' en 'coniferen'.

Witte, H. ; Wendel, A.J.; Flora : afbeeldingen en beschrijvingen van boomen, heesters, eenjarige planten, enz., voorkomende in de Nederlandsche tuinen Groningen: J.B. Wolters, [1868]. - 316 p. : 80 gekl. pl. – p. 89: Araucaria imbricata
FORUM - SPEC.COLL. - R377C26

2 medailles Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde
Collectie J.O.J. Copijn

Uit de kasboeken bleek al dat fruitbomen belangrijke handelswaar waren voor een negentiende-eeuwse boomkweker. Vanaf 1846 presenteerde Jan Copijn op tentoonstellingen herhaaldelijk verzamelingen 'appels en peren'. Maar liefst 5 medailles in collectie van de familie herinneren aan dergelijke succesvolle inzendingen. In 1854 werd Jan Copijn lid van de Société Van Mons, een internationaal gezelschap van kwekers en pomologen die de proeftuin in het Belgische St.-Remy-Geest ten dienste van het vakgebied exploiteerden. In de oudste Copijn-catalogus (1867-1868) vinden we een uitgebreide lijst met maar liefst 79 peren, waaronder de getoonde peer 'Citron des Carmes', 11 stoofperen, 28 'nieuw ingevoerde en nieuw-gewonnen peeren', 2 mispels en 2 kweeperen.

Boomteeltkring van Belgie (Gent); Tijdschrift over boomteeltkunde, bloementeel- en moeshovenierderij
Gent: Boomteeltkring van Belgie, 1883
FORUM - SPEC.COLL. - A0576

Door de opkomst van de stoomscheepvaart en de trein steeg tussen 1850 en 1870 de uitvoer van tuinbouwproducten en ook boomkwekerijproducten sterk. De gunstige ligging van de Copijn-kwekerij aan regionale vaarwegen werd nog versterkt doordat het vlak bij Utrecht lag, dat het knooppunt van de nationale spoorwegen werd. Dicht bij de kwekerij lagen de haltes Groenekan-West, Groenekan-Oost en Blauwkapel. In de vroege jaren tachtig exporteerde de kwekerij veertig procent van het sortiment, grotendeels naar Duitsland getuige de Duitstalige catalogus uit 1882-1883, maar deels ook naar Engeland.

Algemeene Catalogus, Prijs- Courant der Gewassen, voorhanden in de Kweekerijen van J. Copijn, Boomkweker en Architect, Groenekan bij Utrecht, 1867-1868
Collectie J.O.J. Copijn

H. Copijn & Zoon; serie kwekerscatalogi
Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1882
FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

Jan Copijn was betrokken bij de oprichting van een wekelijks tuinbouwblad de Tuinbouw-Courant in 1853. Na een jaar werd de naam veranderd in *Flora en pomona*, dat maandelijks verscheen, in een kleiner formaat. In het eerste nummer van *Flora en pomona* is een artikel van Jan Copijn opgenomen, getiteld: 'Iets over de kultuur van den Abrikozenboom'.

Flora en pomona : magazijn voor tuinbouw, warmoezerij, boomkweekerij en wetenschappelijke landbouw
Utrecht : [s.n.], . - 20-12-1853, p. 28-30
FORUM ; SPEC.COLL. ; A0570

Op de catalogus van 1867-1868 omschrijft Jan Copijn zich als 'Boomkweker en Architect' en op de eerste bladzij staat te lezen: 'sinds vele jaren houd ik mij bezig met het maken van plannen en het aanleggen en beplanten van tuinen en buitenplaatsen'. De combinatie kweker/tuinarchitect kwam veel voor in de negentiende eeuw. Bekende voorbeelden zijn de families Zocher en Van Lunteren. Verscholen tussen de plantenlijsten staan in het kasboek van 1843-1849 steeds meer instructies voor de specifieke bestemming van de geleverde planten. Zo werden sering en geleverd voor 'by 't huis',

bloeiende heesters voor 'langs de wandeling agter het huis' en melkwingerd voor bij de rustieke brug..

Jan Copijn was onder meer betrokken bij de aanleg van de nieuwe buitenplaats Pavia in Zeist en bij de renovatie van het landgoed Voordaan (in 1852) in zijn eigen woonplaats Groenekan. Een door hem persoonlijk gesigioneerde ontwerptekening is tot dusver echter niet gevonden.

In 1860 maakte Jan Copijn het parkontwerp rond de nieuwe buitenplaats Aardenburg in Doorn.

Lutgers, P.J. ; Hofdijk, W.J.; Gezigten in de omstreken van Utrecht, ...
[s.l.]: [s.n.], 1869. - 18 p. : 87 pl.
FORUM - SPEC.COLL. - R350A25

Fotoplaat uit een blad, "Gezicht op vijver en omliggende beplanting van Huize Aardenburg te Doorn"
FORUM - SPEC.COLL. - TUIN 01.2137.01

Al vanaf ongeveer 1860 werkt Jan Copijn samen met zijn oudste zoon Hendrik Copijn (1842-1923), die zich tot de bekendste tuinarchitect van zijn tijd zou ontwikkelen. Hendrik gaat naar de in 1850 opgerichte Technische school, waar hij gedurende drie jaar een veelzijdig vakkenpakket aangeboden kreeg. Daarnaast werd hij door vader en zelfstudie ingewijd in horticulturele praktijk van boomkwekerij en tuinarchitectuur.

Twee van de drie broers van Hendrik werden ook kweker/tuinarchitect. Jan Copijn (1843-1912), die zich in Rheden/Velp vestigde, en Pieter Gerard (1854-1927), met wie Hendrik rond 1880 de familiekwekerij overnam. Toen Jan Copijn in 1885 overleed verscheen er een in memoriam in het meest succesvolle negentiende-eeuwse Nederlandse tuinbouwtijdschrift *Sempervirens*. Hierin wordt Jan Copijn 'een der nestors van dan Nederlandschen Tuinbouw' genoemd en tot besluit wordt opgemerkt: 'Gelukkig laat hij wakkere zonen na, die, het voorbeeld van hun waardigen vader volgende, gewis diens voetstappen zullen blijven drukken.'

Portretten Hendrik Copijn (1842-1923) en Pieter Gerard Copijn (1854-1927)
Collectie J.O.J. Copijn

De tuinbouwtentoonstellingen omvatten behalve wedstrijden voor planten ook geregeld competities voor tuinarchitectuur, met medailles voor verschillende ontwerptypen als een stadstuin, buitenplaatspark of openbare wandeling. Op deze wijze kon men ook zonder concrete opdrachten zijn ontwerp kwaliteiten onder de aandacht brengen. De vroegst bekende deelname van Hendrik Copijn dateert van 1868. Hij kreeg een zilveren medaille van het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde voor 'een plan of tekening voor den aanleg van een park in een landgoed'. Bijna tien jaar later won hij een ontwerpcompetitie op de tuinbouwtentoonstelling in Antwerpen met een ontwerp voor een openbaar park. In 1884 organiseerde de Nederlandse Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde een wedstrijd tussen tuinarchitecten. Ditmaal won Hendrik's halfbroer Pieter Gerard een prijs voor zijn ontwerp voor een square 'geschikt ter wandeling voor publiek'. De tekening is niet bewaard gebleven, maar de oorkonde en bijbehorende zilveren medaille wel.

Diploma en zilveren medaille van P.G. Copijn voor ontwerp square.
Collectie J.O.J. Copijn

Aansluitend op de beroepspraktijk van het kweken, ontwerpen en uitvoeren opereerden kwekers/tuinarchitecten ook wel als projectontwikkelaars. Daarin zocht Jan Copijn de samenwerking met zijn jongere broer, de aannemer/architect Pieter Copijn. Op die manier kon een complete buitenplaats of villalocatie gerealiseerd worden. Pieter ontwierp voor zijn neven ook twee woningen in Groenekan: Villa Kweekzicht, voor Hendrik, in 1875 en Villa Welgelegen, voor Pieter Gerard, in 1880. De villa's laten zien dat het de kwekersfamilie economisch en maatschappelijk goed ging aan het eind van de negentiende eeuw.

Ansichtkaarten Villa Welgelegen en Villa Kweekzicht
Collectie J.O.J. Copijn

In 1872-1876 maakte Hendrik Copijn een ontwerp voor het benedengedeelte van de buitenplaats de Hemelse Berg in Oosterbeek. De eigenaar, schrijver Johannes Kneppelhout, had in 1858 het oude huis af laten breken en een nieuw landhuis laten bouwen, waar hij

permanent ging wonen. Vanaf het huis had men een prachtig uitzicht over de Rijn en de Betuwe via de centrale zichtlijn in het ontwerp van Hendrik Copijn. Het huis zelf werd geflankeerd door bosschages en omgeven door een omheinde weide met enkele solitair en boomgroepen. Voor de vijver in de zuidoost hoek van het terrein is een beek verlegd, via een watervalletje stroomt deze in de vijver. Beplante (schier)eilandjes maken de vijverpartij spannender. In de uiterste punt bevond zich een ovaal bloem- of heesterperk op het einde van de zichtas.

Copijn, H.; Beneden-gedeelte van het Landgoed Den Hemelschen Berg [Groenekan] : [Copijn], 1872-1876. – schaal 1 : 500
FORUM - SPEC.COLL. – TUIN 33.008C4.01

3 ansichtkaarten Hemelsche Berg
FORUM - SPEC.COLL. – TUIN 01.2340.01a en b en .03

Bekend is dat Hendrik Copijn zich bij het maken van (studie)tekeningen liet inspireren door een serie litho's van de Franse aquarellist en lithograaf Victor Petit. De serie werd uitgegeven in Parijs rond 1850 en bevatten sjabloonachtige ideeën voor buitenplaatsen. Ook het ontwerp voor de Hemelse Berg vertoont duidelijke overeenkomsten met de platen van Petit.

Petit, V.; Parcs et jardins des environs de Paris
Paris: Monrocq Freres, [ca. 1850] : 50 gekl. pl. – pl. no. 24
FORUM - SPEC.COLL. – R350A15

<http://edepot.wur.nl/240037>

Hendrik Copijn profiteerde van het door zijn vader opgebouwde sortiment, expertise, klantenkring en de gunstige economische omstandigheden. Vanaf ongeveer 1880 opereerde hij gezamenlijk met zijn halfbroer Pieter Gerard Copijn als Gebroeders Copijn. Hendrik was een daadkrachtige figuur die techniek en ondernemerschap even belangrijk vond als de ontwerpopgave.

In opdracht van Henri van Loon en zijn gefortuneerde echtgenote Louise van Loon-Borski, toverden de Gebroeders Copijn de oude buitenplaats Heijdepark in om tot 'chateau Hydepark' (1885-1888). Een imposante villa met voor die tijd futuristisch comfort, vormde het centrum van een park/bos- en jachtterrein met een grote vijverpartij en slingerende beken en een groot aantal bouwwerken. Om het park meteen een volgroeid aanzicht te geven werden vele volwassen bomen met wortelkluit en al van heinde en ver aangevoerd.

De ontwerptekening van Hydepark hangt op de wand links van de trap.

Foto Bloementuin Oranjerie en ruïne met reservoir
Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Tekening Hydepark; schaal 1:1250 (op wand links van de trap)
3 ansichtkaarten Hyde Park, Heidepark, Hijdepark
Collectie J.O.J. Copijn

Hendrik Copijn was in Nederland één van de eerste tuinarchitecten die in de zogenoemde gemengde stijl werkten: een glooiende aanleg met slingerpaden waarin architectonische elementen zijn opgenomen. De landschapsstijl richtte zich voornamelijk op de wandelaar, de gemengde stijl richtte zich ook op representatie (elegante feesten) en verblijf (vaak met gasten) met zijn formele tuinen rondom het hoofdhuis of parkgebouw.

In 1879 verscheen: *L'Art des jardins. Traité général de la composition des parcs et jardins* van Édouard André (1840-1911). Dit boek, dat Hendrik Copijn bezat, wordt gezien als de belangrijkste en meest veelzijdige negentiende-eeuwse klassieker op het gebied van de tuinarchitectuur. Bij het door Copijn ontworpen Hydepark zijn de ligging van het huis ten opzichte van het park (zichtlijnen vanuit het huis), de waterpartijen en zelfs de presentatietekening direct terug te voeren op het boek van André.

Andre, E.; L' art des jardins : traite general de la composition des parcs et jardins.
– no. 24

Paris: G. Masson, 1879. - 888 p. : 11 gekl. pl. en 520 ongekl. afb.

FORUM - SPEC.COLL. - R352B02

<http://edepot.wur.nl/162031>

Kasteel De Haar

In 1892 gaven Etienne baron van Zuylen van Nijveelt en zijn echtgenote Hélène Caroline Betsy, telg van de bankiersfamilie Rothschild, de architect dr. P.J.H. Cuypers de opdracht tot restauratie van de ruïne van het kasteel dat generaties lang in het bezit was van de familie Van Zuylen. Samen met zijn zoon J.Th. Cuypers ontwierp hij een bijna geheel nieuw kasteel De Haar in neogotische stijl. De eerste ideeën voor de tuinaanleg kwamen van Cuypers zelf, waarna Hendrik Copijn en Leonard Springer werden uitgenodigd deze verder uit te werken. Uiteindelijk werd Copijn in 1894 belast met het ontwerpen en aanleggen van de tuinen en het park, waarin hij de ontwerpen van Cuypers voor de binnentuinen in het geheel inpaste.

Het oude dorpje Haarzuilens werd om de aanleg van de tuinen mogelijk te maken afgebroken en even verderop werd een nieuw dorp gebouwd. Rechts van de trap hangt een kopie van de tekening van het kasteelpark De Haar die Hendrik Copijn in 1909 maakte. Deze geeft redelijk tot in detail de toenmalige toestand weer.

Tekening Park Haarzuylens

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

2 luchtfoto's kasteel en tuinen

FORUM - SPEC.COLL. – TUIN 01.292.15 en .016

Ansichtkaart Kasteel Haarzuilen

Collectie J.O.J. Copijn

Om de parkaanleg direct volwaardig te laten lijken, werden 7000 volwassen bomen aangeplant. Deze waren afkomstig uit de gehele provincie en ver daarbuiten en moesten gedeeltelijk door de binnenstad van Utrecht worden getransporteerd, dit gebeurde vaak 's nachts. De bomen werden vervoerd op een zogenaamde mallejan. Dit apparaat

kende men in Engeland als 'tree-lifter' en werd bijvoorbeeld beschreven in *An Encyclopaedia of Gardening* (1878) door J.C. Loudon.

De mallejannen, die voor De Haar werden gebruikt, wijken gedeeltelijk af van de Engelse voorbeelden. Waarschijnlijk lieten de gebroeders Copijn de wagens naar eigen inzicht bouwen waarbij ze innovaties toepasten die ze elders hadden gezien of mogelijk zelf hadden bedacht. Dit ligt voor de hand aangezien Hendrik Copijn's jongere broer Johannes Jacobus Copijn rijtuigfabrikant was.

2 foto's transport bomen

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan; Collectie J.O.J. Copijn

Loudon, J.C.; *An encyclopaedia of gardening; comprising the theory and practice of horticulture, floriculture, arboriculture, and landscape gardening, - New ed. / ed. by Mrs. Loudon. - p. 556-557*

London: Longmans [etc.], 1878. - 1278 p. : ill.

FORUM - SPEC.COLL. - R391C19

Het feit dat Hendrik Copijn recent het omvangrijke Hydepark had opgeleverd heeft er waarschijnlijk toe geleid dat de keus op hem viel en niet op Springer. Hydepark getuigde niet alleen van een grootschalige ontwerpvisie, maar ook van de benodigde technische kundigheid om die visie te realiseren. Verder lijkt het erop dat Copijn, wellicht iets meer dan Springer, bereid was voort te borduren op de ideeën van vader en zoon Cuypers. Bovendien gold hij als een ervaren onderhandelaar in grondtransacties en de benodigde waterhuishoudkundige en infrastructurele wijzigingen. Springer ontving zijn tekeningen retour en 500 gulden voor de moeite.

Cuypers, J.Th.; brieven aan L.A. Springer

Amsterdam : Cuypers, J.Th., 1894

FORUM - SPEC.COLL. - TUIN 01.292.07 en .012

In 1896 werd op De Haar begonnen met de aanleg van het Noorderpark. Het uitgevoerde grondwerk was voor Nederlandse begrippen ongekend omvangrijk; de 30 centimeter dikke toplaag van het 23 hectare grote park werd verwijderd, de grond werd tot 65 centimeter diepte geploegd en een anderhalve meter diepe vijverpartij met een omvang van drie hectare werd gegraven. De uitgegraven

grond werd weer gebruikt om reliëf aan te brengen in het park. Voor de uitvoering werden 1300 meter spoorrails, 12 wagons en 3 paarden gebruikt.

Foto graafwerkzaamheden.
Collectie J.O.J. Copijn

Hendrik Copijn werkte vanaf 1893 tot vrijwel aan zijn dood in 1923 aan de aanleg van De Haar. Hij werd daarin bijgestaan door zijn broer Pieter Gerard en na 1900 door zijn zoon, Lodewijk Wilhelmus Copijn (1878-1945).

Toegangskaart van kasteel de Haar van P.G. Copijn met begeleidend schrijven van P.J.H. Cuypers, 18-11-1893
Collectie J.O.J. Copijn

Het Zuiderpark moest het hoogtepunt van De Haar worden. De benodigde grondaankopen leverden echter problemen op. Copijn tekende in 1905 een aangepast ontwerp, waarbij het nog niet verworven deel van het park in grijs tinten werd ingetekend. Uiteindelijk werd dit deel ook niet aangekocht. Bovendien zou de uitvoering moeizaam verlopen. In 1907 ging Copijn bijna failliet omdat hij de uit te voeren werkzaamheden steeds moest voorfinancieren terwijl de betaling uitbleef.

Copijn, H.; Ontwerp/plattegrond B, het Zuiderpark
[Groenekan] : [Copijn], 1905. – schaal 1:1250
FORUM - SPEC.COLL. – TUIN 33.005.08

Ondanks alle hindernissen vormt het park van Haarzuilens de kroon op het werk van Hendrik Copijn en behoort het tot de hoogtenpunten van de eclectische tuinkunst in Nederland. Het eclecticisme kenmerkt zich door veelheid en verscheidenheid. Een omvangrijk park in landschapsstijl, geometrische tuinen (o.a. een groot rosarium en een 'Romeinse tuin') en een geometrisch parkbos. Het park moest tegelijkertijd oud lijken en modern zijn. Daarbij voorzag Copijn De Haar van een zeer rijk sortiment. In plaats van een orangerie kwam er in het

moestuincomplex een grote kas met exotische planten en een groot waterbassin met tropische waterplanten. Hier werd de *Victoria amazonica* (toen bekend als *Victoria regia*) regelmatig tot bloei gebracht, totdat baron Van Zuylen het in 1911 weer tijd vond voor verandering.

Foto's kas en waterbassin

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Nieuwe uitdagingen op stedelijk en recreatief terrein (ca. 1880-1945)

Het familiebedrijf Copijn zet zich voort van vader op zoon. In 1900 gingen de halfbroers Hendrik en Pieter Gerard elk hun eigen weg en werd de oude kwekerij verdeeld. Hendrik Copijn zette samen met zijn zoon Lodewijk Wilhelmus (1878-1945), het bedrijf voort als H. Copijn en Zoon. Lodewijk (Louis/Loek) assisteerde zijn vader onder meer bij de aanleg van De Haar, waar het bedrijf ook na 1900 nog veel aan werkte.

Christiaan Hendrik Schouten (1879-1971) werd, vanwege zijn goede prestaties als volontair bij kasteel De Haar, gevraagd in het bedrijf te komen werken. Hendrik Copijn stuurde hem naar grote buitenlandse kwekerijen om zich verder te bekwamen in het vak.

In 1908 namen Lodewijk Copijn en Christiaan Schouten, inmiddels de schoonzoon van Hendrik, het bedrijf over. In het volgende jaar kochten zij het door P.G. Copijn afgesplitste deel van de kwekerij weer terug, waarmee het bedrijf weer in zijn volle omvang kon functioneren. De firma bleef, ook na Hendrik's dood in 1923, H. Copijn & Zoon heten. L.W. Copijn en Schouten bleven tot het eind van de jaren dertig samenwerken. Zij hadden elk hun eigen werkwijze en handschrift. 'De heer Copijn werkt meest met kleinere perken, vijvertjes etc., de heer Schouten meer met de grote lijn', aldus een van de vele stagiairs. In 1938 vertrok Schouten en gingen de zonen Hendrik Hogart (1909-1977) en Jan Copijn (1916-1988) in het familiebedrijf werken. In 1945 overleed L.W. Copijn en brak definitief een nieuwe fase aan voor het bedrijf.

In tweede helft van 19e eeuw raakten steden ten gevolge van industriële ontwikkelingen overbevolkt en vervuild. Stedelijke uitbreidingen met parken en woonwijken, vaak op voormalige vestingwerken en landgoederen, dienden tegelijkertijd voor stadsverfraaiing en daarmee voor behoud van de gefortuneerde klasse. Tuinarchitecten zoals de Zochers, Van Lunteren en Roodbaard ontwierpen vele parken. Vanaf 1875 begaf Hendrik Copijn zich actief op deze stedelijke markt, waar P.J.H. Cuypers, L.A. Springer en P.L. Rosseels geduchte concurrenten waren. Met zijn kennis uit de nationale en internationale literatuur, (*Édouard André's L'art des jardins* was favoriet bij hem), wist hij een gedifferentieerde en functionele

aanpak voor de stedelijke ontwerp opdrachten te ontwikkelen, die duidelijk verschilde van die bij landgoederen en kastelen. Hendrik Copijn verstond de kunst om door aanpassingen in het ontwerp de kosten te verlagen. Hierdoor heeft hij meerdere keren een opdracht weten te verwerven. Een villapark als onderdeel van een stedelijke groenaanleg was een onmisbaar onderdeel van de bekostiging. De nieuwe villatuinen vormden een nieuwe markt. De schaalverkleining in het tuinontwerp leidde tot beperking van het sortiment bomen en heesters. De Eerste Wereldoorlog en later ook de crisisjaren versterkten deze schaalverkleining nog eens. Nederlanders kregen geleidelijk meer vrije tijd en tegelijkertijd leidde de grote werkloosheid in de crisisjaren ertoe dat gemeenten werkverschaffingsprojecten initieerden, vaak parken en recreatiegebieden. In de loop van de jaren twintig verwierf de firma steeds meer opdrachten voor recreatieve voorzieningen: natuurbaden, wandelparken, recreatieterreinen, tentoonstellingen en golfterreinen.

Trompenberg was een van de eerste villaparken waar Hendrik Copijn aan werkte. Dit gebeurde in opdracht van de in 1875 gestichte Naamlooze Vennootschap Herstellingsoord 'De Trompenberg'. Deze had als doelstelling: 'Het stichten van een herstellingsoord door het aanleggen van terreinen, de aanbouw en de bevordering van aanbouw van hygiënisch goed ingerichte logementen, pensions, villa's en andere inrichtingen'. Copijn maakte een ontwerp voor een aantal grote villaterreinen met zichtassen en een centraal plantsoen. Dit plantsoen is het enige stukje grond, dat is overgebleven van het oorspronkelijke bos.

Copijn, H.; 4 villa's op Trompenberg, Hilversum, met uitsparing der wederzijdsche gezichtslijnen

[Groenekan] : [Copijn], [ca. 1880]. – schaal 1:500

FORUM - SPEC.COLL. – TUIN 33.007c.01

Circa 1920 bracht de firma Copijn een boekje uit met een foto-overzicht van 'wat wij op het gebied van tuinkunst getracht hebben te bereiken'. Een divers overzicht van stadstuinen, villatuinen, rotstuinen, heidetuinen, rozentuinen, parken, landgoederen, vijverpartijen en een

croquetveld. Villa Bremhof in Hilversum is een vroege aanleg door Copijn.

Copijn, H.; Eenige afbeeldingen van tuinen door ons ontworpen en uitgevoerd

Groenekan: Copijn, [ca. 1920]. - [1] p. : 20 lichtdr.

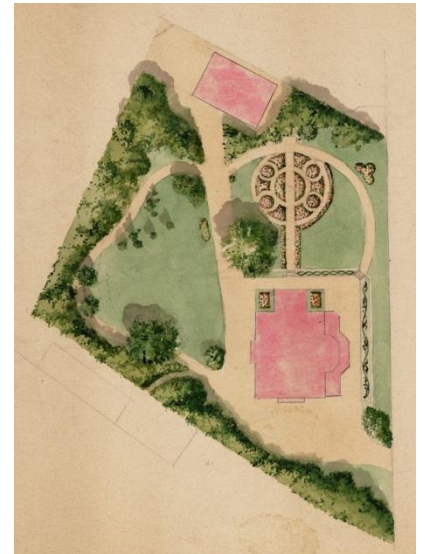
FORUM - SPEC.COLL. - R352I14

De villatuin van Titsing is een landschappelijke tuin, langs de ingangsroute opgesierd met mozaïekperken en wintergroene bloemslingers.

Copijn & Zoon, H.; Villatuin voor Titsing, Hilversum

[Groenekan] : [Copijn], 1909-1910. - schaal 1:250

FORUM - SPEC.COLL. - TUIN 33.007d.01

Bij de bouw van villa Johanna in Jutphaas, (gemeente Nieuwegein), naar ontwerp van de architect Willem Maas, is volgens de opdrachtgeefster ook Gerrit Rietveld betrokken geweest. De architectonische tuin van Copijn weerspiegelt de plattegrond en architectuur van het huis.

Copijn & Zoon, H.; Tuin bij Huize Johanna (voor fam. Van Bentum) in Jutphaas

[Groenekan] : [Copijn], [1930]. - met beplantingsplan uit 1947 en ansichtkaart

Collectie J.O.J. Copijn

Ontwerpen uit de periode 1880-1900 werden niet ondertekend met 'Gebroeders Copijn', maar door Hendrik persoonlijk. Aangenomen wordt dat Pieter Gerard leiding gaf aan de kwekerij. In 1900 wordt het familiebedrijf gesplitst en beginnen beide broers een eigen firma. P.G. Copijn adverteert als kweker/tuinarchitect, maar er zijn tot dusver geen ontwerpen van zijn hand, noch een werkenlijst gevonden.

Copijn, P.G.; 4 catalogi P.G. Copijn Jz, voorheen Gebr. Copijn

[Groenekan] : [Copijn], ca. 1902, 1902-03 (Engels) en 1903-04 (Duits)

Collectie J.O.J. Copijn

Vergelijking van de catalogi uit 1901-02 en 1909-10 toont dat de in 1900 opgesplitste kwekerijen weer samengevoegd werden. In 1936-37 kwam er nog een vierde locatie bij.

De dubbele villa Boschhoeve werd in 1908 gebouwd in opdracht van Hendrik Copijn. Hij verhuisde van Kweekzicht naar Boschhoeve en na hun trouwen gingen dochter Miep Copijn en Christiaan Schouten hier ook wonen. Lodewijk Copijn woonde in zijn ouderlijk huis Kweekzicht, waar ook het kantoor was gevestigd.

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1901-02, 1909-10 en 1936-37

FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

3 ansichtkaarten Groenekan en Villa Boschhoeve

Collectie J.O.J. Copijn

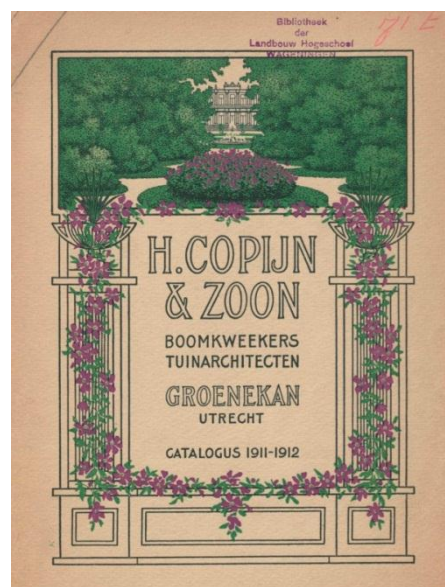
In 1908 kopen Louis Copijn en zijn zwager Christiaan Schouten de kwekerij van Hendrik Copijn. In 1909 wordt de kwekerij van Pieter Gerard ook aangekocht. Op het bedrijf liepen veelbelovende jongens rond, zoals Simon G.A. Doorenbos, later directeur Dienst der Gemeenteplantsoenen van Den Haag en een van de oprichters van de Nederlandse Dendrologische Vereniging. Ook Louis Copijn speelde een actieve rol in deze vereniging.

H. Copijn & Zoon

Onze tuinen : geïllustreerd weekblad voor vaklieden en amateur tuiniers 15 (1920) no. 14, p. 216-217

FORUM - STACKS - NN23490

Vanaf 1909 bracht de firma H. Copijn en Zoon elk jaar een catalogus uit. De vermelding van de soorten bomen, heesters en struiken geschiedde alfabetisch in het Nederlands in plaats van in het Latijn. Alles bedoeld om een nieuw publiek, de eigenaar van een (kleine) villatuin te bedienen. Copijn beveelt het inschakelen van een tuinarchitect aan voor kleine tuinen. In de catalogus van 1910-11 geeft hij instructies over het samenstellen van een goede mixed border, een vast onderdeel van de Nieuwe Architectonische tuinstijl. Daarbij werd de tuin, aansluitend op plattegrond en

architectuur van het huis, opgebouwd uit bouwkundige elementen, zoals stapelmuurtjes, vijvers en strak gesnoeide hagen. Een verdiept tuingedeelte, 'sunken garden' en het lopen over gazon, in plaats van over paden, was zeer gewild. Zie voorzijde catalogus 1926-27. Er werd gewerkt, in navolging van Arts & Craft-beweging, met eerlijke materialen zoals baksteen, natuursteen en hout.

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1909-10, 1914-15, 1916-17, 1923-24(2x), 1910-11, 1926-27, 1927-28, 1929-30

Collectie J.O.J. Copijn ; FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

Firma Copijn maakte vele stedelijke plannen, o.a. voor Groningen, Leeuwarden en Utrecht. In Groningen werd op de bolwerken het Noorderplantsoen aangelegd (1882) en in Leeuwarden het Rengerspark (1903) op een door baron Van Welderen Rengers geschonken stuk grond. Vele particulieren schonken grond aan de overheid/gemeente om er een openbaar wandelpark (te laten) ontwikkelen.

Het Julianapark in Utrecht is een park in landschapsstijl op de gronden van een voormalige boerenhofstede. Met speculatieve motieven liet bankier Jan Kol in 1903 in het zuidelijke deel door firma H. Copijn & Zoon een park ontwerpen. De overdracht aan de gemeente vond niet plaats, waarna Kol in 1907 er een hertenkamp liet aanleggen. In 1928 verkochten de erfgenamen alsnog het park aan de gemeente Utrecht, die het openstelde. In het zuidoostelijke deel is nog het ontwerp van Copijn te herkennen.

Copijn & Zoon, H.; ontwerp Julianapark/park van Kol, Utrecht

[Groenekan] : [Copijn], 1903

FORUM - SPEC.COLL. – TUiN 33.011.06

Halverwege de 19e eeuw was het toepassen van rotsen in de tuin- en landschapsarchitectuur weer in zwang. Behalve natuursteen werden er nu ook kunstmatige imitaties van cement en beton toegepast. Het, bij

de wereldtentoonstelling van 1867 geopende Parc Buttes des Chaumont met zijn enorme rotsformatie, vroeg om navolging. In Nederland kwam een 2e druk uit van Van Laars' *Magazijn der tuinsieraden* met rustieke bruggen, paviljoens en badhuisjes. Moerkoert, een gespecialiseerd bedrijf in kunstmatig rotswerk, werkte veel met Copijn samen, zoals voor Hydepark (meerdere betonrustieke elementen), kasteel de Haar (waterbassin voor waterplanten), Karel Keizerplein in Nijmegen (fontein) en landgoed Sandwijck.

Foto brug Overtuin Sandwijck
Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Moerkoert Jr., F.J.; [Catalogus van eenige door mij uitgevoerde werken, De Bilt, in rots- en waterwerken]

[De Bilt]: [Moerkoert], [ca. 1920] : 12 lichtdr.

FORUM - SPEC.COLL. - R351H37

Copijn was actief betrokken bij de ontwikkelingen in het kwekersvak. In de brief van H. Copijn & Zoon aan prof. Dr. J. Valkenier Suringar, hoogleraar toegepaste plantensystematiek en plantengeografie en directeur van het arboretum aan de Landbouwhogeschool te Wageningen, gaat het over de naamsverandering van de klimplant *Amelopsis Veitchii* in *Parthenocissus tricuspidata* (wingerd). Deze verandering is terug te lezen in de catalogus van 1928-29.

Copijn & Zoon, H.; brief aan J. Valckenier Suringar

Groenekan : [Copijn], 31-12-1928

FORUM - SPEC.COLL. - TUIN

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1928-29

FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

E.A. Hissink was een stagiair (volontair) bij de firma Copijn in de tijd van Louis Copijn en Christiaan Schouten. Hij kreeg alle vrijheid om zowel op de kwekerij als op kantoor zijn gang te gaan. Uit zijn verslag blijkt de brede range van opdrachten: parken, landgoederen, begraafplaatsen, particuliere tuinen e.d.

Foto van de kwekerij, ongedateerd (ca. 1925)

Foto personeel voor de schuur van de kwekerij ter gelegenheid koninklijke onderscheiding Jan Hoogendoorn, 2 mei 1931.

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Hissink, E.A.; Praktijkverslag Juli 1934-October 1934

[S.l.: s.n.], 1934. - 107 bl : ill., foto's.

FORUM - SPEC.COLL. - R360A015

In 1932 kregen Louis Copijn en Christiaan Schouten opdracht voor het sport- en natuurpark De Biltse Duinen met zwembassins en stranden, kanovijver, tennisbanen, restaurant en parkeerterrein. Een groot succes dat leidde tot de opdracht voor het recreatiepark Berg en Bos in Apeldoorn.

Ansichtkaart zwembad Biltse duinen, De Bilt (1932)

5 ansichtkaarten Berg en Bosch, Apeldoorn (ca. 1932)

Collectie J.O.J. Copijn

Louis Copijn was veel betrokken bij de aanleg van golfterreinen. Hij richtte zelfs in 1938 samen met Schouten en jonkheer R.H.M. van Loon een vennootschap op. Daarbij ontwierp het fameuze Engelse bureau Colt, Alison & Marrison Ltd. golfparken en vroeg Copijn deze aan te leggen. Golfterreinen werden veelal ontwikkeld in geaccidenteerd natuurterrein en op voormalige landgoederen. Het niet door greens in beslag genomen terrein was bestemd als wandelgebied. In de jaren twintig werden verschillende golfbanen aangelegd. In 1933 volgde de golfbaan in Rotterdam en in 1938 die op landgoed Groot Haesbroek in Wassenaar.

Copijn & Zoon, H.; Rotterdamsche Golfbaan

[Groenekan] : [Copijn], 1933. - schaal 1:1000

FORUM - SPEC.COLL. - TUiN 33.008E.01

3 foto's aanleg golfbaan Haagse Golf te Wassenaar

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

In de 19e eeuw werden begraafparken aangelegd, die ook bestemd waren om te wandelen. Het grote voorbeeld was begraafplaats Père Lachaise in Parijs (1804). In Nederland werden vanaf 1830 meerdere begraafparken aangelegd, ook op voormalige landgoederen. Onder andere door J.D. Zocher jr op voormalig landgoed Akendam in Haarlem en door L.P. Roodbaard in Leeuwarden op de voormalige terp Fiswerd. In 1882 deed Hendrik Copijn mee aan een prijsvraag voor de aanleg van een nieuw begraafpark in Düsseldorf. In tegenstelling tot het winnende ontwerp, dat een formeel en meer representatief toegangsgebied had waar de voorzieningen waren gelegen, had Copijn de grafvelden en voorzieningen meer verweven in een parkontwerp.

Hoppe, E. ; Böhm, G. ; Glatt, J.; Concurrenz-Pläne zur Anlage eines parkartigen Friedhofes in Düsseldorf

Düsseldorf: Kronenberg, 1883. - 3 ongekl. en 16 gekl. pl.

FORUM - SPEC.COLL. - R351A121

Van 1910-1911 deed H. Copijn aan de prijsvraag mee voor begraafplaats Heiderust in Rheden, die overeenkomsten vertoont met Düsseldorf. Tussen de rijen met graven paste hij veel hagen en bomen toe. Uiteindelijk werd het concurrerende plan van Reynvaan uitgevoerd. In 1928 tekende C.H. Schouten, medefirmant van H. Copijn & Zoon, het winnende ontwerp voor de begraafplaats op het voormalige landgoed Kranenburg te Zwolle. Eind 20e eeuw maakte Copijn Utrecht Tuin- en Landschapsarchitecten een uitbreidingsplan voor deze begraafplaats, zoals in de volgende vitrine is te zien.

Copijn & Zoon, H.; Begraafplaats der Gemeente Rheden

[Groenekan] : [Copijn], 1910-1911). - schaal 1:500

FORUM - SPEC.COLL. - TUIN 33.008D.01

Historisch bewustzijn bracht Copijn er toe zijn eerste restauratieplan voor de Menkemaborg in het Groningse Uithuizen aan te passen aan het oude ontwerp van Allert Meyer uit 1705, waaronder de keukentuin volgens het 18e-eeuws receptenboek. De doolhof en de loofgang met fruit waren al voor de vondst van de oude tekening aangelegd.

Copijn & Zoon, H; Foto van ontwerp Tuinaanleg Burcht Menkema te Uithuizen

[Groenekan] : [Copijn], 1910-1911. - schaal 1:250

FORUM - SPEC.COLL. – TUiN 33.010.09

Foto van ontwerp Menkemaborg;

Tekening: Allert Meijer

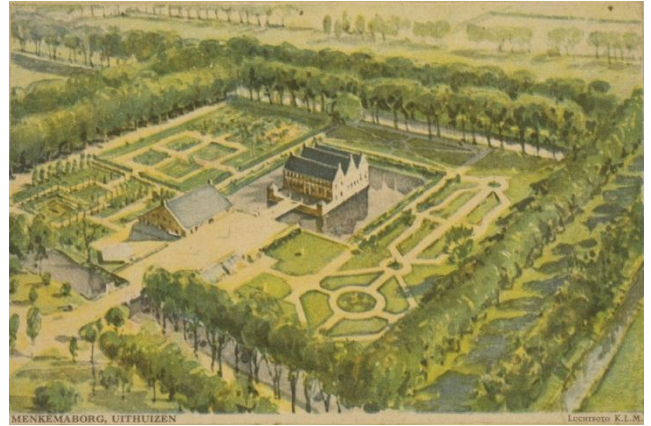
[S.I.] : Meijer, A., ca. 1705

FORUM - SPEC.COLL. – TUiN 33.010.01

Aquarel van luchtfoto Menkemaborg

Zwartwit foto van border tegen muur

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Bij kasteel in Heeswijk-Dinther werd op negentiende-eeuwse, historiserende wijze een Oud-Hollandse tuin (parafrase op zeventiende-eeuwse stijltuinen bij 'kastelen') in de voorhof aangelegd. Aansluitend op de schietgaten en neogotische gaanderij uit de 19e eeuw.

Copijn & Zoon, H.; Ontwerp Oud Hollandsche Tuin te Heeswijk

[Groenekan] : [Copijn], 1939. - schaal 1:100

FORUM – SPEC.COLL – TUiN: 33.006A.01

Bomen als geliefd ontwerpmiddel (1945-heden)

De grote wederopbouwprojecten vroegen om specialisatie van de beroepsgroep tuin- en landschapsarchitecten. Vele tuin- en landschapsarchitecten stootten hun kwekerij af, om opdrachtgevers een onafhankelijk advies te kunnen geven. De firma H. Copijn, met drie naoorlogse generaties hield de kwekerij in stand, hoewel in zeer afgeslankte en gespecialiseerde vorm. Het werken met in vorm gesnoeide bomen en hagen is een terugkomend element in de ontwerpen van de drie naoorlogse generaties. Hendrik H. Copijn (1909-1977) zette het bedrijf van zijn vader onder de zelfde naam voort. Zijn zoon Hendrik Lodewijk Copijn (1938-2008) werkte vanaf 1965 in het bedrijf, dat nu onder de naam Copijn Groenekan wordt geleid door zijn dochter Anne-Kim en zoon Mark Copijn.

Allrik (1938-2007) en J'ørn (1941) Copijn, kleinzonen van Pieter Gerard Copijn, introduceerden de boomchirurgie en boomverzorging in Nederland. Hun betrokkenheid bij oude bomen op landgoederen leidde tot ontwerp opdrachten. In 1980 werd Copijn Utrecht Groenadviseurs opgericht door J'ørn en Lia Copijn-Schukking (1944) samen met Klaas de Poel en Herman Dijkhuizen. Met hightech-ontwikkelingen konden dak-, muur- en binnentuinen worden aangelegd, zelfs bij historische objecten zoals het Rijksmuseum in Amsterdam. Het werk van deze Copijn-loot wordt sinds 2006 voortgezet door bureau Copijn met de werkmaatschappijen Tuin- en Landschapsarchitecten, Boomspecialisten en Groenaanleg en beheer. Sinds 2006 hebben Lia en J'ørn Copijn een eigen bureau Copijn Bruine Beuk. De groene Copijn-traditie wordt nog steeds voortgezet door vele nakomelingen.

H. Copijn & Zoon

Na dood van Lodewijk Copijn op 8 april 1945 zetten de beide zonen, Hendrik Hogarth en Jan Copijn (1916-1988), de firma H. Copijn & Zoon voort. Hendrik H. leidde de afdeling tuinarchitectuur en Jan de kwekerij. In 1948 nam Hendrik H. de verantwoordelijkheid voor het familiebedrijf met kwekerij en de afdeling tuinarchitectuur.

Niet alleen vanuit huis had Hendrik H. deze wijze van bedrijfsvoering meegekregen, maar ook vanuit zijn gedegen en brede opleiding aan de 'Höhere Staatslehranstalt für Gartenbau' in Pillnitz bij Dresden. Deze

opleiding was gestoeld op het idee dat voor een bevredigend tuinontwerp gedegen plantenkennis en –ervaring onmisbaar was.

Rimann, C.; Die Praxis der Gartentechnik : Lehr- und Handbuch für Berufsgärtner, ...
Berlin: Paul Parey, 1927. - 495 p. : 4 plattegr., foto-ill.
FORUM - SPEC.COLL. - K0761

Hendrik H. had een moeilijke start met zijn bedrijf. Het herstel van de oorlogsschade aan de kwekerij kostte tijd en financieel was de situatie niet rooskleurig. Hij richtte zich op de particuliere markt met minder variëteiten. Er werd geadverteerd in liefhebbersbladen met aansprekende voorbeeldtuinen. In de eerste jaren verschenen er maar enkele catalogi in zwart-wit en zonder foto's. De catalogus uit 1944 werd in 1947 verstuurd.

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi
Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1944 en 1951
FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

De naoorlogse marktsituatie vroeg om nieuwe wegen voor kwekers en tuinarchitectuur. De opdrachten kwamen veel meer van de overheid. Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden diende er een professionaliseringsslag bij de tuin- en landschapsarchitecten plaats te vinden waarbij zij geen binding hadden met een kwekerij. De meningen hierover waren verdeeld binnen de vakorganisatie B.N.T.. Volgens de hoofdredacteur van '*De Boomkwekerij*', Hasselman, hadden sommige tuinarchitecten last van de 'dendrologische ziekte'. Doorenbos, tussen 1915 en 1919 werkzaam bij Copijn, was daarentegen een overtuigd voorstander van een gecombineerde praktijk, zo blijkt uit zijn betoog in 1945.

Doorenbos, S.G.A.; Een Tuinarchitect moet een eigen kwekerij hebben!
De Boomkwekerij : tijdschrift voor de cultuur, de handel en het gebruik van boomkwekerijgewassen en vaste planten,(1945).- p. 36-37
FORUM - STACKS - NN03870

Hendrik Copijn, in Duitsland als all-round 'Gärtner' opgeleid, koos voor een gecombineerd bedrijf met kwekerij en een afdeling tuinarchitectuur. Hij zorgde er wel voor dat hij in 1949 door de B.N.T.

als tuinarchitect erkend werd. Met zijn kwekerij richtte hij zich op de particuliere markt. Zowel in zijn catalogi als in liefhebbersbladen maakte hij reclame voor zijn bedrijf met aansprekende voorbeeldtuinen. Hij rekende vanaf die tijd voor zijn adviezen en ontwerpen een afzonderlijke prijs volgens de B.N.T.-tarieven om de verhouding tussen opdrachtgever enerzijds en adviseur, kweker en plantenhandelaar anderzijds transparant te houden.

Portretfoto Hendrik Hogarth Copijn (1909-1977)

Diploma erkenning H.H. Copijn als tuinarchitect

's-Gravenhage : Commissie ter erkenning tuin- en landschaparchitecten, 25-11-1949

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1959, p. 1 en 2

FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

Bij de nieuwe naoorlogse tuinkunst werd de tuin niet meer gezien als een siertuin, maar een ruimte, bestemd voor ontspanning en recreatie. J.T.P. Bijhouwer, docent en hoogleraar tuin- en landschapsarchitectuur aan de Landbouwhogeschool Wageningen, doceerde dat de tuinkunst geen navolging van de ongerepte natuur moet zijn, maar ruimtekunst. In zijn praktische boekje *Waarnemen en ontwerpen in tuin en landschap* betoogt hij, dat bij de beplanting de vormgeving van de ruimte voorop gaat boven de sierwaarde. Verder pleitte Bijhouwer voor het gebruik van zowel inheemse beplanting als exoten, afkomstig uit vergelijkbare omstandigheden. Dit zou een grote kostenbesparing opleveren, omdat de bodem dan minder aanpassing nodig heeft. Dat was weer zeer welkom bij de vele wederopbouwprojecten die met de schaarse middelen moesten worden uitgevoerd. De studieboeken van Pannekoek en Schipper laten de ontwikkelingen in de vormgeving mooi zien.

Pannekoek, G.J. ; Schipper, et all.; Ontwerpen, aanleggen en beplanten van tuinen. - 6e geheel herz. dr.- p. 22 en 23

Amsterdam [etc.]: Kosmos, 1960, 1962. - 2 dl.

FORUM - STACKS - 434B02

Ook in de ontwerpen van Hendrik H. is deze nieuwe ontwikkeling zichtbaar, zoals die voor de tuin van de heer Giltjes. In het ontwerp staat de woning nog op een verhoogd terras dat rondom beplant is. De aangrenzende tuinkamers hebben diverse functies en zijn voorzien van een gazontapijt, dat de tuin ruimte geeft en ook gebruikt kan worden om door de tuin te lopen.

Copijn & Zoon, H.; Villatuin voor de heer Giltjes, Maarssen
[Groenekan] : [Copijn], 1950. – schaal 1:100
FORUM – SPEC.COLL. – TUIN: 33.015.01

E. Buwalda bespreekt in haar boek *De tuin van het moderne landhuis* meerdere tuinen van Nederlandse en buitenlandse tuinarchitecten. Onder andere ook een ontwerp van H.H. Copijn. Met weinig middelen zijn diverse plekken ingericht voor bepaalde activiteiten, zoals het zitje bij de landelijke vijver. Ook de sloot is eenvoudig, maar zeer doeltreffend tot een landelijke vijver omgetoverd. De met bomen en heesters vormgegeven tuin met mooie doorzichten nodigt uit over het gazon de tuin in te gaan.

Buwalda, E. ; Buys, P.A.M.; De tuin van het moderne landhuis. - p. 124-125.
Amsterdam: Van Holkema & Warendorf, 1953. - 164 p. : ill.
FORUM - SPEC.COLL. - R352H17

Voor de firma H. Copijn & Zoon hadden de naoorlogse ontwikkelingen grote gevolgen. Terwijl andere kwekers zich halverwege de jaren vijftig specialiseerden – ten behoeve van de grootschalige leverantie aan de gemeentelijke plantsoendiensten of de particuliere doe-het-zelfmarkt – had Hendrik H. Copijn met de voortzetting van de allround kwekerij op het verkeerde paard gewed. In financiële nood ontmantelde hij in 1957 het oudste en mooiste gedeelte van de kwekerij en verkocht de grond aan de gemeente. In 1964 vroeg hij zijn oudste zoon Hendrik Lodewijk (Loek) Copijn (1938-2008) om hem bij te staan in het bedrijf. Loek besloot onmiddellijk te stoppen met het kweken van vaste planten en legde zich toe op het kweken van bomen voor de professionele markt. Selecties van hem zijn *Acer saccharinum* 'Copijn' en *Carpinus betulus* sel. Copijn.

Hendrik H. Copijn was zelf nog wel verantwoordelijk voor bijzondere ontwerp- en uitvoeringsprojecten zoals golfterreinen. De firma Copijn had in die tijd twee goed opgeleide tuinarchitecten, Adri den Duyf en Wil J.A. Snelder, in dienst.

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1963, p. 16 : *Carpinus betulus* 'Copijn'

FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

Loek Copijn, ging in 1962, na zijn opleiding in Engeland, bij het eigenzinnige bureau van Pieter Blaauwboer aan de slag, die zich specialiseerde in ontwerpen met vooral harde materialen. Wat hij daar leerde vertaalde hij in de vormgeving met levend materiaal. Vooral met de vormbomen had hij in binnen- en buitenland groot succes.

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, ongedateerd en 1984. - brochures vormbomen

FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

Loek Copijn was bekend met oude boeken over tuinkunst. Er zijn duidelijke overeenkomsten te zien tussen de tekeningen in Van Laar's boek *Magazijn van tuin-sieraaden* en het ontwerp voor Den Treek in Leusden.

Laar, G. van; *Magazijn van tuin-sieraaden*. - [2e dr.] plaat II

Te Amsterdam: bij Jacobus de Ruyter, [1819]. - [4], IV, 120, VIII p. : 190 pl.

FORUM - SPEC.COLL. - R333F03

Copijn, H.L.; Plan in hoofdzaak voor het landgoed Den Treek; Leusden

[Groenekan] : [Copijn], 2000. - schaal 1:200

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Portretfoto Lodewijk Wilhelmus (Loek) Copijn (1938-2008)

Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Het idee van vormbomen en vormsnoei kwam bij Loek Copijn niet uit de lucht vallen. Bij een aantal van zijn ontwerpen, zoals enkele grachtentuinen en zijn eigen tuin in Groenekan zijn er duidelijke linken

aanwijsbaar met zijn collectie historische tuinarchitectuurprenten van Victor Petit (zie vitrine 1) en Hans Vredeman de Vries.

[Vredeman de Vries, J.]; Gravure zonder bijschrift
[S.l.] : [s.n.], ca. 1580-1590. - nr. 28
FORUM - SPEC.COLL. TUIN: 01.1230.23

Vlak voor zijn dood in 2008 maakte Loek Copijn een groenplan voor de hoofdingang van het Utrechts Medisch Centrum, waar hij met vormbomen een krachtig groene entree ontwierp. Dochter Anne-Kim Copijn heeft dit project afgerond.

Copijn, H.L.; Tuinplan in hoofdzaak Hoofdingang UMC; Utrecht; 2007
[Groenekan] : [Copijn], 2007. – vogelvlucht
Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Copijn Groenekan Boomkwekerij en Tuinarchitectuur

Na de dood van Loek Copijn in 2008 zetten zijn dochter Anne-Kim en zoon Mark Copijn het familiebedrijf in Groenekan voort onder de naam Copijn Groenekan Boomkwekerij en Tuinarchitectuur. Mark runt de kwekerij en Anne-Kim de afdeling tuinarchitectuur.

Portretfoto's Anne-Kim Copijn (1966) en broer Mark Copijn (1967)
Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

In 2005 maakt Anne-Kim Copijn in het kader van haar afstudeeropdracht voor de opleiding Tuinkunst en Parken aan de Hogeschool Utrecht een ontwerp voor de restauratie van de Romeinse tuin bij kasteel de Haar. Hierbij kon worden terug gegrepen op het ontwerp van over-overgrootvader Hendrik Copijn (1893-1894). De Romeinse tuin, onderdeel van de binnen de kasteelgracht gelegen stijltuinen, is een verdiepte tuin aan de zuidzijde van het kasteel. In 2011 werd de Romeinse tuin daadwerkelijk hersteld naar ontwerp van Michael van Gessel.

Copijn, A.K.; Herstelplan Romeinse tuin van kasteel De Haar; Haarzuilens
[Groenekan] : [Copijn], 2005
Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Recente bedrijfsbrochure Copijn Groenekan
Collectie H.L. Copijn, Copijn Groenekan

Copijn boomchirurgen (1966-1996)

Bomen hebben sinds 1740 bij de firma Copijn steeds een belangrijke rol gespeeld. Halverwege de jaren zestig van de 20e eeuw ontwikkelden Allrik (1938-2007) en J'ørn (1941) Copijn een nieuwe loot aan het werken met bomen. Zij zijn zonen van Frans Maarten Gerard Copijn (1899-1979), die bioloog en kunstschilder was. Deze gaf zijn zonen een breed natuurbesef mee, zoals blijkt uit zijn schilderij met de bloeiende Rhododendron, die hij tegen de achtergrond van het Himalayagebergte afbeeldde, het oorsprongsgebied van deze plant.

Portretfoto F.M.G. Copijn (1899-1979)
Collectie J.O.J. Copijn

Copijn, F.M.G.; Schilderij Rhododendron
Collectie J.O.J. Copijn

Allrik en J'ørn Copijn brachten vanuit Duitsland de boomchirurgie en boomverzorging naar Nederland. Van 1963-1966 waren zij bij boomchirurg Michael Maurer in Neurenberg werkzaam, toen zij van de dreigende kap van de 1000-jarige linde in Achterberg hoorden. Met verkleinen van de kroon, verankering van de hoofdtakken, verstevigen van de stam met stalen hechtingen, verwijderen van rotte delen en injectie van speciale bomenmest wisten zij de linde te redden. De vele publiciteit gaf hun de kans het eigen bedrijf Gebroeders Copijn boomchirurgen B.V. te starten.

Twee foto's uit de begintijd van de boomchirurgie

Binnen twintig jaar is de boomchirurgie en boomverzorging in Nederland uitgegroeid tot een volwassen en gecertificeerde vakspecialisme. Afkomstig uit Amerika, bracht Michael Maurer dit specialisme naar Duitsland.

Jørn Copijn maakte in lezingen, radioprogramma's en interviews duidelijk dat bomen onmisbaar zijn voor mens en samenleving. Naast hun mythologische en esthetische betekenis, zijn bomen essentieel voor een goed leefklimaat in stad en land. In een tijd met vele publicaties over milieuvervuiling werd duidelijk dat ook bomen bedreigd werden. F.M. Maas, professor landschapsarchitectuur in Delft, zag de toestand van de bomen als graadmeter voor ons milieu. Met infrarood-luchtfotografie kon de vitaliteitsafname van bomen ten gevolge van aardgaslekken zichtbaar gemaakt worden. Maar ook kap van bomen voor nieuwbouw en wegen waren een bedreiging voor het bomenbestand.

Aloys Bernatzky laat in zijn boek *Baum und Mensch* (1973) zien wat oude bomen voor het stadsmilieu betekenen: 1600 jonge beuken zijn er nodig om dezelfde luchtzuivering (zuurstofproductie en stoffiltering) tot stand te brengen dan één 100-jarige beuk.

Zelfs Suske & Wiske werden afgebeeld als milieuactivisten en Lambik als de bij Firma Cop & Pijn opgeleide boomchirurg.

Vandersteen, W. (auteur: P. Geerts); Suske en Wiske: De boze boomzalver
Antwerpen/Weert : Standaard Uitgeverij. – 1990 (eerste albumuitgave 1973)
Particuliere collectie

De gebroeders Copijn waren in 1970 medeoprichters van de Bomenstichting. Bomen van hoge leeftijd of van bijzondere schoonheid of zeldzaamheid of cultuurhistorische betekenis worden opgenomen in het Register van Monumentale Bomen. Dit omvat inmiddels meer dan 10.000 solitaire bomen, boomgroepen en lanen.

Gebroeders Copijn boomchirurgen B.V. prees zich in 1981 ook als beëdigd bomenmakelaar aan om waardestellingen van bomen te doen. De gebroeders Copijn hebben vele bomen kunnen behandelen en redden, zoals een groep 1000-jarige strubben bij Stroe.

2 foto's: Strubben bij Stroe en Catalpa bignoides 'Aurea' in Baarn bij familie Pierson
Collectie J.O.J. Copijn

Het bedrijf groeide gestaag naar 23 werknemers. In 1972 werden in België en Luxemburg filialen opgericht. Het werd daarnaast uitgebreid met een aparte afdeling boomverplanting. De International Tree Service werd gesticht voor de verkoop van boomverzorgingsmiddelen, waaronder organische meststoffen, beluchtingssystemen en wondverzorgingsmaterialen.

In 1977 bundelde J'ørn zijn praktijkervaringen in *Bomen laten leven in stad en land, hun functie, geschiedenis en verzorging*. Beschreven staan o.a. de geslaagde boomverplantingen van de gebroeders H. en P.G. Copijn van 50 jaar oude beuken naar het park Haarzuilens. J'ørn pleit in het boek voor het planten van karakterbomen in plaats van straatbomen.

Copijn, J.; Bomen laten leven: bomen in stad en land, ... - p. 112-113
Amsterdam: De Driehoek, [ca. 1977]. - 203 p.
FORUM - STACKS - 412A95

Copijn Utrecht Groenadviseurs (1980-1996)

Na de groei in de jaren zeventig verslechterde het economische tij en moesten de gebroeders Copijn boomchirurgen het roer omgooien en het personeelsbestand halveren. Allrik verliet zelfs het bedrijf om in het buitenland te gaan werken. In 1980 werd, onder een aparte B.V., een landschapsarchitectenbureau gestart, Copijn Utrecht Groenadviseurs, samen met landschapsarchitect Lia Copijn-Schukking (sinds 1969 getrouwd met J'ørn), Klaas de Poel en Herman Dijkhuizen.

In deze nieuwe setting leidde de antroposofische achtergrond van zowel J'ørn als Lia Copijn tot nieuwe experimenten en opdrachten. De realisatie van de tuinen van het antroposofisch gebouwde NMB Hoofdkantoor (van architecten Ton Alberts en Max van Huut) in Amsterdam (1979-1987) was een groot experiment, maar zeer geslaagd. Er werden drie daktuinen aangelegd op door Copijn ontwikkelde begroeiingsbodems met ondiepe teeltlaag. Er kwam een Finse, een Japanse en een Engelse tuin met eigen plantengemeenschappen en diverse waterpartijen. Twee grote lindes zijn met een helikopter naar het dak getransporteerd. In 2007 kreeg dit

gebouw de derde prijs bij de verkiezing van het mooiste gebouw van Nederland aller tijden, terwijl het hoofdkantoor van de Nederlandse Gasunie in Groningen (1994), eveneens gerealiseerd door het drietal Alberts, Van Huut en Copijn, nummer 1 was op de lijst.

H. Copijn & Zoon ontwierpen in 1937 al een daktuin op het kantoor van de Bataafsche Petroleummaatschappij in Den Haag, zoals op de foto in de kwekerscatalogus van firma H. Copijn & Zoon is te zien.

Nature reserve in the middle of town : head office gardens

NMB-bank Journaal (1990) no. 39. – p. 4-5

FORUM – SPEC COLL- TUiN map 33

2 foto's: helikopter met boom en boomverplanting

Collectie Copijn Boomspecialisten

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1937-1938

FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

Ten behoeve van de boomverplantingen ontwikkelde J'ørn een boomverplantingsmachine, in de wandelgang de treelifter of treeremover. Bij Haarzuilens werd hiervoor de Mallejan gebruikt (zie vitrine 1). Met boomverplantingen konden bomen een nieuwe bestemming krijgen. Ook internationaal groeide de belangstelling voor dit specialisme, evenals het wetenschappelijk onderzoek naar anatomie, groeiprocessen en natuurlijke herstelmechanismen van bomen.

Brochure Boomverplanting, ongedateerd

FORUM – SPEC COLL- TUiN map 33

Copijn & Zoon, H.; serie kwekerscatalogi

Groenekan: H. Copijn & Zoon, 1938-1939

FORUM - SPEC.COLL. - BOX E00071

Bij de omvorming van buitenplaats Nijsinghuis in Eelde naar museumtuin hebben cultuurhistorie en antroposofie tot een opzienbarend architectonische ensemble geleid. Het omvat een organisch vormgegeven deel met museum, dak- en muurtuinen, buitentheater en groensculpturen en een formeel deel bij het

Nijsinghuis met spiegelvijver, berceau, slangenmuur en appelhof. Zichtlijnen over waterlopen en bloemborders leggen verbindingen tussen de beide delen. Het ontwerp dateert van 1991-1994 en de aanleg werd voltooid in 2006.

Groeningen-Hazenberg, J. van ; Hoekstra, F. ; Copijn, J.; De tuin van Museum De Buitenplaats te Eelde
Eelde: Museum De Buitenplaats, cop. 2008. - 82 p : ill.
FORUM - STACKS - 1466C32

Via de stichting Mens en Architectuur verkreeg J'ørn Copijn in 1996 de renovatieopdracht voor de tuinen en het park van het Goetheanum, het wereldcentrum van de antroposofie in het Zwitserse Dornach. Hij herstelde de oorspronkelijke thematiek van de tuinen met een gordel van boomgaarden rond het Goetheanum en prachtige uitzichten op het Juragebergte.

Copijn, J.O.J.; Foto van de boomgaard rond het Goetheanum, 1996
Collectie J.O.J. Copijn

Copijn is betrokken geweest bij veel begraafplaatsen, zoals begraafplaats Kranenburg in Zwolle op het vroegere gelijknamige landgoed. Het eerste ontwerp uit 1928 was afkomstig van C.H. Schouten, medefirmant van H. Copijn & Zn. In 1991 realiseerde Copijn het Hagenpark met grafvelden geschakeerd langs een tot lelie gestileerde waterloop en omzoomd door bruine beukenhagen. In 2001 werd het masterplan Begraaflandschap voor de eenentwintigste eeuw opgesteld met de uitbreidingsplannen tot 2050.

Copijn Utrecht Tuin- en Landschapsarchitecten; Begraafplaatsen, Realisatie Kranenburg
Utrecht : Copijn, [ca. 2006]. - [46] p : ill.
FORUM - STACKS - VS25079

Copijn Utrecht heeft veel renovatieprojecten van parken op stedelijke bolwerken uitgevoerd, waarbij expertise met historische groen erfgoed en boomverzorging zeer gelegen kwamen. Het Noorderplantsoen in Groningen, gelegen op de vier noordoostelijke bolwerken van de stad, werd vanaf 1995 onder handen genomen. Voor twee bolwerken had

H. Copijn in 1882 al een landschappelijk ontwerp gemaakt met vijver en twee eilandjes. Copijn Utrecht (1995-2000) koos ervoor de goede vormgeving van weleer en de interessante dendrologische beplanting te herstellen, door het aanbrengen van een duidelijker structurering van de parkruimtes en herstel van zichtlijnen.

Copijn Utrecht Tuin- en Landschapsarchitecten; Noorderplantsoen, Groningen
[Utrecht] : [Copijn], 1995-2000
Collectie Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten

Copijn Utrecht Tuin- en Landschapsarchitecten; ontwerpconcepten bolwerken
Collectie Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten

Uitnodiging opening 2000
Collectie J.O.J. Copijn

2 oude ansichtkaarten gestuurd aan L.A. Springer, 1912
FORUM – SPEC.COLL. – TUIN: 01.2215.01

Copijn Utrecht - Boomspecialisten en Realisatie B.V. en - Tuin- en Landschapsarchitecten B.V. (1996-2006)

In 1994 vond de verkoop plaats van firma Copijn Utrecht Groenadviseurs aan Heidemij/Arcadis. Vanaf 1996 gaan beide bedrijven onder een nieuwe naam verder.

J'ørn Copijn bleef tot 1997 directeur; daarna werd hij senior projectleider.

De zoektocht naar de oplossing voor klimaatproblemen en groene vormen van verstedelijking bracht rond de milleniumwisseling de ontwikkeling van begroeide gebouwen met 'hightechtuinen' voort. In 1995 kreeg Copijn de opdracht voor de ontwikkeling van twee binnentuinen in het gebouw Lumen van onderzoeksinstituut Alterra in Wageningen. Deze bestaan uit twee open ruimtes tussen het hoofdkantoor met laboratoria en de drie kantoorvleugels met totale oppervlakte van 2000 m². Het zijn een soort serre-achtige kassen waar de planten in de volle grond groeien. Kunstenaar Michael Singer is nauw betrokken geweest bij het ontwerp en de aanleg van de tuinen met terrassen, trappen, pergola's, waterpartijen en vloeren. De tuinen zorgen ook voor een gezond binnenklimaat, zodat er geen 'sick building syndrome' meer hoeft op te treden.

Copijn Utrecht, Tuin- en Landschapsarchitecten; Binnentuinen IBN - Wageningen
[Utrecht] : [Copijn], 1995. - beplantingsplan
Collectie Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten

Zwet, M. van der ; Korthals Altes, C. ; Tijd van groeien : 40 jaar inspiratie : Copijn
1966-2006. – p. 114-115
[Utrecht]: Copijn Utrecht, 2006. – 143 p.
FORUM - STACKS - 540B11

Bij het European Patent Office (EPO) in Rijswijk werden vanaf 1997-2001 door Copijn Utrecht een binnentuin (1000 m²), een buitenruimte (1 ha) en een daktuin met twee niveau's aangelegd.

De daktuin van EPO is een parklandschap, dat enerzijds met dijkjes en valleien de architectuur van de parkeergarage weerspiegelt en anderzijds zeer divers is beplant aan de hand van een groot aantal thema's. De diversiteit zorgt voor tuinen, die het jaar rond interessant zijn, maar die ook aantrekkelijk zijn voor planten en dieren (insecten en vogels). De duurzaamheid heeft een duidelijke rol gespeeld zoals het hergebruik van de zware zeeklei, die is vrijgekomen bij het afgraven voor de aanleg van het gebouw, en het herplanten van twee platanen afkomstig van de oude parkeerplaats.

Copijn Utrecht Tuin- en landschapsarchitecten; Daktuinen European Patent Office, Rijswijk
[Utrecht] : [Copijn], 1997-2001
Collectie Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten

Het Sportplaza Mercator in Amsterdam kreeg de 'Wonderwall' (2005-2006) aangemeten om de omwonenden weer een groen uitzicht te geven. Met de inspirerende 'mur végétal' van Patrick Blanc (1953) in gedachte, ontwikkelde Copijn Utrecht een prefab groeiwand van metaal, kunststofvlies en een automatisch irrigatie- en voedingssysteem, waar planten zonder aarde verticaal kunnen groeien. Copijn kreeg de beheeropdracht voor minimaal tien jaar om de groei en ontwikkeling van de groene muren in goede banen kunnen leiden.

Copijn Utrecht Tuin- en landschapsarchitecten; Wand- en daktuinen bij Sportplaza Mercator, Amsterdam

[Utrecht] : [Copijn], 2005-2006

Collectie Copijn Groenaanleg en beheer

Copijn Utrecht werd in 2004 uitgekozen de nieuwe tuin bij het gerestaureerde en gerenoveerde Rijksmuseum te Amsterdam uit 1885 te ontwerpen.

Copijn maakte op basis van Cuypers' formele plan een nieuw ontwerp. Een ring van lindebomen en solitaire bomen omzomen een tuin, die naast de oude functies van representatie en buitenmuseum, dient als openbare en recreatieve stads-oase. De historische setting verbloemt de hightechcreatie met een daktuin, beregenings-, verlichtings- en beveiligings-installatie.

Het tuinhistorisch genootschap Cascade opende een discussie over 'restauratie versus

vernieuwing'. Volgens

Cascade heeft de tuin een hoog pretparkgehalte

waardoor Cuypers' erfenis zou zijn ondergesneeuwd.

Volgens Copijn vroeg de veranderde maatschappelijke context om een eigentijdse invulling, met kennis en respect voor het verleden.

Copijn Utrecht Tuin- en landschapsarchitecten; Ontwerp tuinen Rijksmuseum, Amsterdam

[Utrecht] : [Copijn], 2008. - 1:250

Collectie Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten

Vanaf 2005 was Copijn i.s.m. Arcadis betrokken bij de Floriade 2012 in Venlo. In een productiebos werden de vijf themagebieden Relax & Heal, Education & Innovation, Green Engine, Enviroment en World Show Stage gerealiseerd, waar de inzendingen tentoon gesteld werden. Vanuit het thema 'Het zijn de planten die er toe doen' kreeg elk gebied een eigen beplantingstitel, sortiment en plantsysteem. Net als in andere projecten valt hier de enorme gedetailleerdheid en toepassing

van een nieuw plantensortiment op. Gezonde en natuurlijk ogende planten, waarmee vanaf halverwege de jaren negentig de ontwerpers en kwekers van de Dutch Wave op de markt kwamen.

Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten; foto van de Floriade en foto van tekening beplanting themagebied, Venlo

[Utrecht] : [Copijn], 2012

Collectie Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten

Copijn Bruine Beuk (na 2006)

Met de renovatie voor het Walkartpark in Zeist maakt Bruine Beuk de Copijn-cirkel helemaal rond. In 1904 werd de overtuin van voormalige eigenaar Walkart als publiek wandelpark ontworpen door Hendrik Copijn. In 1993 voerde Copijn Utrecht Groenadviseurs een renovatie uit met onder andere het herstel van het padenbeloop. Vanaf 2012 is Copijn Bruine Beuk betrokken bij herstel en herplanting van dit park, dat sinds 1999 een rijksmonument is.

Portretfoto's J'ørn (1941) en Lia Copijn-Schukking (1944)

Collectie J.O.J. Copijn

Copijn Bruine Beuk; Schetsontwerp Walkartpark, Zeist

[Groenekan] : [Copijn], 2012, 1:250

Collectie Copijn Bruine Beuk

De tentoonstelling is samengesteld door het team Speciale Collecties van Wageningen UR Library

Informatie en groepsrondleidingen: speccoll.library@wur.nl
tel. 0317-482701